

Op Vrijdag 17 Juni hield op uitnoodiging der Nederland-
sche Botanische Vereeniging Prof. H. Conwentz uit Dan-
zig een voordracht over „Bescherming van inlandsche plan-
ten en dieren.” Om 8 uur vereenigden zich eenige leden
en enkele geinviteerden in het Botanisch Laboratorium te
Utrecht, welwillend door Prof. Went tot dit doel beschik-
baar gesteld, die tevens de samenkomst opende en Prof.
Conwentz welkom heette en hem het woord verleende
voor zijne voordracht.

Spreker begon met zich te verheugen over de bemoeiin-
gen waardoor de natuur voor den mensch dienstbaar gemaakt
wordt. Er is echter een grens, want de cultuur doet menig
fraai punt verloren gaan. Als voorbeeld haalde hij de Trall-
haethan aan, thans door talrijke fabrieken voor het oog
bedorven, gelijk hij ons ook later door lichtbeelden duidelijk
maakte. Om dergelijke schending van fraaie natuurtoonee-
len tegen te gaan, zijn door enkele regeeringen maatregelen
getroffen; zoo bijv. verbood de Saksische regeering het ver-
der exploiteeren van steengroeven langs de rivier.

Nergens in Europa is meer een hoogveen in zijn oor-
spronkelijken toestand. Wel gewagen romeinsche schrijvers
ook van wegen, die in ons land werden aangelegd door het
veen, doch waar hij bij een schrijver der 17e eeuw, Picardt,
de meening verkondigd vond, dat de venen door de straf-
fende hand Gods waren aangelegd tot een plaag voor de
mensen, kan het ons niet verwonderen, dat zij vernie-
tigd werden.

Ook uit een gezondheids oogpunt was het droogleggen
der moerassen aan te bevelen, doch men vernietigde daarbij

de oorspronkelijke Flora en Fauna en zelfs de subfossiele resten, die ons een getuigenis waren van vroegere aardperioden. Tot behoud van deze geologische bewijzen zou het reserveeren reeds van zeer kleine stukjes veen wensche-lijk zijn, ten einde deze wetenschappelijk te kunnen onder-zoeken. Als voorbeelden noemde spreker *Betula nana*, vroeger algemeen, thans alleen noordelijk van St. Petersburg voorkomende en als relict nog slechts op twee plaatsen van Noordduitschland. Voorts *Taxus baccata*, vroeger alge-meen in Westelijk Europa, thans volkomen uitgestorven als oorspronkelijke boom. Men vindt echter talrijke resten, zoo in plaatsnamen als ook fossiel bijv. in het Boertangerveen. Hetzelfde lot heeft de Waternoot, *Trapa natans*, ondergaan, die in West-Europa slechts in een paar meeren meer voor-komt, elders en ook in ons land volkomen is uitgeroeid, ook doordien de vruchten eetbaar waren. Evenzoo werkt ontbossching schadelijk op het bestaan van planten en dieren. Bij Trier bijv. groeiden 35 Orchideesoorten in het wild, welke thans verdwenen zijn door verbetering van den bodem. Ook de jeugd vernietigt veel, omdat zij niet beter weet en omdat dikwijls zeldzame planten en dieren tot de laatste worden ingezameld.

Er zijn echter meer oorzaken voor de vernieling. In de eerste plaats zoowel bij privaat als bij Staatsbosschen de z. g. „Kahlschlag” waarbij vele H.A. tegelijk gekapt worden. Hierdoor verdwijnt ook het onderhout, maar ook kruiden en mossen en zelfs de dieren, tenzij kleine deelen aanwezig blijven. In Saksen, Denemarken, Engeland en ook in Neder-land bestaat geen oorspronkelijk bosch meer, want de tegenwoordige aanplantingen zijn geen natuurbosschen. Merkwaardigerwijze verdwijnen met de oerbosschen ook de planten en de dieren en komen niet weer terug in de nieuwe aanplantingen zooals Spr. door een voorbeeld met spinnen opluisterde.

De meeuwen, welke op Helgoland geschoten worden, om

daardoor in Parijs dameshoeden te kunnen versieren, zullen wel niet uitgeroeid worden, doch wel talrijke zeldzamere soorten die tegelijk met deze vernietigd worden. In Zuid Frankrijk werden in 4 maanden 335000 lijsters gevangen en millioenen andere zangvogels; de Muskus-os is in Canada binnen 5 jaar tot op $\frac{1}{6}$ van zijn getalsterkte verminderd en weldra zal dit relict uit den IJstijd verdwenen zijn. Het voorbeeld van de Bever is overbekend. Spreker noemt dit gebrek aan beschaving, domheid en trekt evenzoo te velde tegen de wijze, waarop de reclame zich van tal van plaatsen meester maakt en de natuur voor den natuurvriend ongenietbaar doet worden. Zoo wordt in het hooge noorden het rendier bedreigt, waarbij op één excursie op Groenland er alleen reeds 47 gedood werden, ter wille van de geweien.

Na een pauze, waarin de vernieling der natuur door zeer fraaie lichtbeelden werd geïllustreerd, kwam Spreker tot het tweede deel van zijn voordracht; de middelen om die vernieling tegen te gaan of althans te beperken. Hij wees op drie methoden om tot dit doel te geraken, 1° door de natuurgedenkteekenen te doen kennen en te inventariseeren 2° door bescherming van zeldzame natuurtoestanden, liefst door de bezitters van den bodem en door alle kringen, die zich voor de zaak interesseeren, wat praktischer en beter mogelijk is dan Staatsbescherming 3° door het bekendmaken van wat merkwaardig is, vooreerst door het woord in huis en school, ten tweede door publicaties, natuurlijk onder voorbehoud dat daarbij gewezen wordt op het groote belang dat er in gelegen is „Naturdenkmäler” te beschermen.

In Duitschland worden merkwaardige boomen en planten geïnventariseerd, waarbij, ingedeeld volgens Provincie, Gemeente en onderafdeelingen, wordt opgenomen wat merkwaardig is en beschermd moet worden. Men verkrijgt daarbij Merkboeken, die zelfs in Rusland zijn ingevoerd; voor elk geval dient echter een verschillende inrichting gemaakt te worden.

Wat de particuliere belangstelling vermag werd gestaafd door enkele vorstelijke geschenken op te noemen. Vorst Schwarzenberg, aan wien het Böhmerwald toebehoort, reserveerde 115 H.A. waarbij niets geen veranderingen mochten aangebracht worden; een Rus kocht 400 H.A. steppenland, om het beeld van deze formatie te kunnen behouden; Koning Leopold heeft vele natuurlijke landschapsvormen aangekocht en aan de natie geschonken, onder voorwaarde van deze onveranderd te doen voortbestaan; S c h o t z, een brouwer in Denemarken kocht de groeiplaats van *Arctostaphylos polaris* aan en bood deze de botanische Vereeniging aan. Ook elders komen deze gevallen voor en Spr. meende dat voor dergelijk doel ook hier wel een maecenas gevonden zou worden, waar toch ook vroeger hooge sommen voor gecultiveerde planten werden besteed.

Want niet alleen gedenkteeken van marmer of brons, ook stukjes oorspronkelijke natuur dienen behouden te blijven. In andere landen bezitten de Hooge Scholen dikwijls aanzienlijke goederen, waardoor zij in staat zijn ten minste kleine deelen te beschermen. Münchener brouwers hebben voor 30000 Mk. een deel van 't Isarthal aangekocht, om dit tegen industriele ondernemingen te beschermen. Voorts kunnen vereenigingen samenwerken, daar toch alle belang hebben bij het in stand blijven van natuurmerkwaardigheden; men zou dan in de Statuten dienen op te nemen dat zij niet alleen ten doel hadden de landstreek te doorzoeken, maar ook te beschermen.

Ook gemeenten kunnen in dezen zin werkzaam zijn. Behalve tal van Duitsche gemeenten, herinnerde Spr. aan Londen, welke stad 5 typische stukjes natuur bewaard had onder welke Birckenham beaches en Eppingforest de bekendste zijn. Zoo kan eindelijk de staat, als groot grondbezitter, er veel toe bijdragen enkele deelen in bescherming te nemen, te reserveeren. Waar reeds groote sommen voor gedenkteeken van bouwkunst en aan botanische tuinen

worden goedgekeurd, zou men toch ook wel iets voor wild-groeiende planten kunnen doen, gelijk trouwens de Buitenzorgsche tuin in Tjibodas een groot deel oerwoud tegen ondergang heeft behoed. Zelfs internationale samenwerking is mogelijk, waar bijv. in nog onbeheerde landen als Groenland het rendier wordt uitgeroeid, op Spitsbergen de muskusos wordt verdreven en het Antarktisch gebied, waar de levende dieren nog geen vrees voor den mensch kennen. Eindelijk kan op legislatieve wijze bescherming verleend worden. Sommige wetten doen dit reeds indirect bijv. jachtwet, die op de visscherij, maar er bestaan zelfs reeds speciale wetten bijv. ter bescherming van het landschap tegen reclame, tegen uitroeiing van de Wisent, elders tegen het uitmoorden van de bevers of in de alpen tegen het vernielen van de Edelweiss. In Denemarken wist Prof. Warming bij Skagen een uitgestrekt duingebied voor aanplanting te behoeden, gelijk mede in Zweden een der schoonste watervallen toegankelijk werd gemaakt voor het publiek, echter onder voorwaarde dat de natuur in onge-repten staat zou behouden blijven.

Resumeerende noemde Spr. onder de middelen ter bescherming 1° vrijwillige, 2° administratieve en 3° wettelijke, de laatste echter de minst gewenschte. Reeds overal was een aanvang gemaakt met het onderzoek naar middelen ter bescherming; thans kwam het er op aan zich te organiseeren. Het best zou zijn een commissie van geleerden op verschillend gebied, daarbij echter ook kunstenaars en ook Vereenigingen van verschillenden aard, doch die evenzoo belang hebben bij behoud van onze natuur gedenkteeken.

Prof. Went bracht aan het einde van deze interessante voordracht namens de hoorders zijn dank over, waarbij hij moest erkennen dat naast de voorbeelden als Tjibodas en de bescherming der Anemonen in het Haagsche bosch bij ons bitter weinig gedaan is om de oorspronkelijke natuur in stand te houden.